

Kurzus kódja(i): BBN-ESZ-402.164, BBN-FLM18-402.27

Kurzus címe: Szürrealista témák az A24 stúdió filmjeiben

Tanár neve: Gerdesits Pál

Kurzus időpontja, helye: SZE:12:30-14:00 (6-8 ép. II. emelet 251. Szeminárium (BM-2-251-01-12))

Kurzus típusa: Szeminárium

Kurzus leírása: Ezen a szemináriumon a szürrealizmus központi témáiról fogunk beszélgetni a hallgatókkal – az A24 stúdió filmjein keresztül.

A szemináriumnak nem célja a teljes A24-es repertoárt feldolgozni – ez már csak a stúdió aktivitásából, illetve a már kiadott filmek sokaságából fakadóan is lehetetlen vállalkozás lenne –, viszont a szürrealista tapasztalat szempontjából megvilágító erejűnek tartom, ha kortárs midcult filmekben keresztül beszélgetünk a szürrealizmus „örök érvényű” látásmódjáról. Az órákon a filmek mellett természetesen az adott témákhoz kapcsolódó „alap” szövegek feldolgozására is sort fogunk keríteni.

1. Bevezetés (02.12.)

2. Az egyén mítosza – a társadalom mítosza (02.19.)

Kötelező film: David Robert Mitchell: *Kaliforniai rémálom*

Olvasmány: André Breton: *A szürrealizmus első kiáltványa*

3. Pszichoanalízis és a szürrealista hagyomány (02.26.)

Kötelező film: Ari Aster: *Amitől félünk*

Olvasmány: Sigmund Freud: *Az úgynevezett „Schreber-eset”*

4. A tapasztalat (szür)realitása (03.05.)

Kötelező filmek:

Robert Eggers: *A világítótorony*

David Lowery: *Kísértettörténet*

Olvasmány: Vivian Sobchack: *A vászon és a képernyő színhelye*

5. Másság I – A színpadi én (03.12.)

Kötelező filmek:

Aaron Schimberg: *A Different Man*

Sean Dirkin: *Vaskarom*

Olvasmány: Roland Barthes: *Mitológiák* (részlet)

6. Másság II – L'amour fou (03.19.)

Kötelező filmek:

Harmony Korine: *Spring Breakers – Csajok szabadon*

Rose Glass: *Kivérző szerelem*

Olvasmány: André Breton – *Nadja* (részlet)

7. Másság III – Én, a Másik Másikja (03.26.)

Kötelező filmek:

Kristoffer Borgli: *Álmaid hőse*

Charlotte Wells: *Volt egyszer egy nyár*

Olvasmány: Salvador Dalí – *Millet Angelusának tragikus mítosza* (részlet)

8. Másság IV – Másság és természet (04.02.)

Kötelező filmek:

Valdimar Jóhannsson: *A bárány*

Kevin Smith: *Agyar*

9. Másság V – Sci-fi (04.09.)

Kötelező filmek:

Jonathan Glazer: *A felszín alatt*

Claire Denis: *Csillagok határán*

Olvasmány: Maurice Merleau-Ponty: *A látható és a láthatatlan* (részlet)

10. Költészet (04.23.)

Kötelező film:

Dan Kwan – Daniel Scheinert: *Az ember, aki mindent tudott*

Olvasmány: Salvador Dalí: *A rothadó számár*

11. Mítoszrombolók (04.30.)

Kötelező filmek:

David Lowery: *A Zöld Lovag*

Jonathan Glazer: *Érdekvédelmi terület*

Olvasmány: Tatár György: *Az öröklét gyűűje* (részlet)

12. A hatalomról (05.07.)

Kötelező filmek:

Jorgosz Lantimosz: *Egy szent szarvas meggyilkolása*

Drake Doramus: *Rideg világ*

13. Realizmus vs Szürrealizmus (05.14.)

Kötelező filmek:

Benny Safdie – Josh Safdie: *Jólét*

Daniel Scheinert: *Dick Long halála*

Olvasmány: Gyertyán Ervin: *A szürrealizmusról – realistán*. In.: Uő (ed.):

Szürrealizmus a filmművészetben

Kurzus teljesítésének követelményei: A hallgatók kétféleképp szerezhettek érdemjegyet: szemináriumi dolgozat (beadandó) megírásával vagy szóbeli beszámolóval (vizsga). A követelmények részletes kifejtésére az első órán kerítünk sort.

Előfordulhat, hogy a megnézendő filmek közül némelyik csak angol felirattal érhető lesz elérhető, így az angol nyelv ilyen szintű ismerete a kurzus teljesítéséhez elengedhetetlen.

Elsajátítandó kompetenciák és módszerek A szürrealizmus filmtörténeti örökségének megismerése, valamint ezen örökség jelenlétének vizsgálata a kortárs midcult filmekben – jelen esetben az A24 stúdió filmjein keresztül. A szürrealizmushoz, illetve a szürrealista filmhez kötődő művészetelméleti, filmtörténeti és esztétikai fogalmak elsajátítása, a szürrealizmus visszatérő toposzainak mélyreható vizsgálata, az ezekkel kapcsolatos kérdésekről, problémákról, állításokról való közös gondolkodás.

Kötelező / ajánlott filmek: Aster: *Amitől félünk*
Borgli: *Álmaid hőse*
Denis: *Csillagok határán*
Dirkin: *Vaskarom*
Doramus: *Rideg világ*
Eggers: *A világítótorony*
Glass: *Kivérző szerelem*
Glazer: *A felszín alatt*
Glazer: *Érdekvédelmi terület*
Jóhansson: *A bárány*
Korine: *Spring Breakers – Csajok szabadon*
Kwan – Scheinert: *Az ember, aki mindent tudott*
Lantimosz: *Egy szent szarvas meggyilkolása*
Lowery: *A Zöld Lovag*
Lowery: *Kísértettörténet*
Mitchell: *Kaliforniai rémálom*
Safdie – Safdie: *Jólét*
Scheinert: *Dick Long halála*

Schimberg: *A Different Man*
Smith: *Agyar*
Wells: *Volt egyszer egy nyár*

Az ajánlott filmek egyeztetésére a hallgatói érdeklődés függvényében, kurzusról kurzusra kerül majd sor.

Kötelező / ajánlott irodalom:

Kötelező irodalom:

Barthes: *Mitológiák* (részlet)
Breton – *Nadja* (részlet)
Breton: *A szürrealizmus első kiáltványa*
Dalí – *Millet Angelusának tragikus mítosza* (részlet)
Dalí: *A rothadó számár*
Freud: *Az úgynevezett „Schreber-eset”*
Gyertyán Ervin: *A szürrealizmusról – realistán*. In.: Uő (ed.): *Szürrealizmus a filmművészetben*
Merleau-Ponty: *A látható és a láthatatlan* (részlet)
Sobchack: *A vászon és a képernyő színhelye*
Tatár: *Az öröklét gyűrűje* (részlet)

Ajánlott irodalom:

Artaud, Antonin: *A könyörtelen színház*. Ford. Betlen János. Budapest, Gondolat, 1985, 147-160; 182-188.

Bajomi Lázár Endre: *A szürrealizmus*, második kiadás, Budapest, Gondolat, 1979.

Bataille, Georges: *A szem története-Madam Edwardra-A halott*. Ford. Somlyó György. Budapest, Európa Könyvkiadó, 1991.

Bataille, Georges: *Az erotika*. Ford. Duszoki Katalin. Budapest, Kossuth Kiadó, 2019.

Benjamin, Walter: *A szürrealizmus. Az európai értelmiség utolsó pillanatfelvétele*. Ford. Hegyessy Mária. In: Bacsó Béla: *Az esztétika vége – vagy se vége, se hossza?*. Budapest, Ikon, 1995, 303-318.

Bergson, Henri: *A gondolkodás és a mozgó*. ford. Dékány András. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2012.

Bókay Antal: *Hisztéria-kritika és paranoia-kritika – a szürrealizmus kalandjai a pszichoanalízissel és a lélek titkaival*. In: *Imágó* 2020 9 (3), 33-65.

Bordwell, David – Thompson, Kristin: *A film története*. Ford. Módos Magdolna. Budapest, Palatinus, 2007.

Breton, André: *Surrealism and Painting*. Ford. Simon Watson Taylor. Boston, MFA Publications, 2002.

Bürger, Peter: *Az avantgárd elmélete*. Ford. Seregi Tamás. Szeged, Universitas, 2010.

Casetti, Francesco: *Filmelméletek*. Ford. Dobilán Katalin. Budapest, Osiris, 1998.

de Micheli, Mario: *Álom és valóság a szürrealizmusban*. Ford. Szabó György. In uő: *Az avantgardizmus*, második, bővített kiadás, Budapest, Gondolat, 1969.

Deleuze, Gilles: *Difference and Repetition*. Ford. Patton, Paul. London, Continuum, 1994.

Dempsey, Amy: *Szürrealizmus*. Ford. Árokszállás Zoltán. Budapest, Corvina, 2020.

Ernst, Max: *Mi a szürrealizmus?* Ford. Román József. In: *Műhely*, Szürrealista különszám, 1994, 39-42.

- Falvey, Eddie (ed.): *The Cinema of Yorgos Lanthimos*. New-York – London – Dublin, Bloomsbury Publishing Inc, 2022.
- Fijalkowski, Krzysztof – Richardson, Michael (eds.): *Surrealism: Key Concepts*. Oxon – New-York, Routledge, 2016
- Foucault, Michel: A panoptikusság. Ford. Fázsy Anikó. In: Foucault, Michel: *Felügyelet és büntetés*. Budapest, Gondolat, 1990, 267-309.
- Foucault, Michel: Mi a felvilágosodás? Ford. Szokolczay Árpád. In: *A modernség politikai-filozófiai dilemmái, a felvilágosodáson innen és túl*. Budapest, MTA Szociológiai Kutatóintézet, 1991, 87-114.
- Freud, Sigmund: A költő és a fantáziaműködés. Ford. Szilágyi Liliána. In: Bókay Antal (ed.): *Pszichoanalízis és irodalomtudomány*, Budapest, Filum 1998, 59-64.
- Gabriele, Mario: *A24: The Rise of a Cultural Conglomerate*. <https://www.generalist.com/briefing/a24> (utolsó letöltés ideje: 2025. 01. 17.)
- Gerdesits Pál: *Szolgálunk és félünk – Jorgosz Lantimosz kézjegye*. <https://www.filmtekercs.hu/magazin/jorgosz-lantimosz-kezjegyei> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)
- Gerdesits Pál: *Trauma, szürrealizmus és kizökkent idő a világitótorony című filmben*. <https://magazin.apertura.hu/essze/trauma-szurrealizmus-es-kizokkent-ido-a-vilagitorony-cimu-filmben/> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)
- Gerdesits Pál: *Zebracsíkos paranoia – Álmaid hőse*. <https://www.filmtekercs.hu/kritikak/almaid-hose-kritika> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)
- Gyenge Zsolt: *Kép, mozgókép, megértés. Egy fenomenológiai filmelemzés elmélete*. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2017.
- Habermas, Jürgen: *Filozófiai diskurzus a modernségről*. Ford. Nyizsnyánszki Ferenc – Zoltai Dénes. Budapest, Helikon Kiadó, 1998.
- Herzog, Werner: *Minnesota Declaration. Truth and fact in documentary cinema "LESSONS OF DARKNESS"*. <https://www.wernerherzog.com/text-by-werner-herzog.html> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)
- Herzog, Werner: *Of Walking In Ice*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2015 (1978). (trans. Herzog, Martje – Greenberg, Alan)
- Herzog, Werner: On the Absolute, the Sublime, and Ecstatic Truth. Ford. Moira Weige. In: *A Journal of Humanities and the Classics*, Third Series 17. évfolyam, 3. szám, 2010/tél, 1-12.
- Hudson, David: *Herzog, the Safdies, and More*. <https://www.criterion.com/current/posts/5526-herzog-the-safdies-and-more> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)
- Karafiáth Judit: *Mi a szürrealizmus?*, Budapest, Klett, 1999.
- Keelan, Paul: *Mulling Over the Existential Implications In A Ghost Story*. <https://filmobsessive.com/film/film-analysis/film-genres/art-house/mulling-over-the-existential-implications-in-a-ghost-story/> (utolsó letöltés ideje: 2025. 01. 17.)
- Király Jenő: *Mágikus mozi. Műfajok, mítoszok és archetípusok a filmkultúrában*. Budapest, Korona Kiadó, 1998.
- Klingsöhr-Leroy, Cathrin: *Szürrealizmus*. Ford. Koppány Márton. Budapest, Vince Kiadó, 2005.
- Kovács András Bálint: *A modern film irányzatai*. Budapest, Palatinus, 2005.
- Lacan, Jacques: A tükör-stádium mint az én funkciójának kialakítója, ahogyan ezt a pszichoanalitikus tapasztalat feltárja számunkra. *Imágó* 4 (1993) No. 2. pp. 5-11. (trans. Erdélyi Ildikó, Füzesséry Éva)

Lohmar: The Function of Weak Phantasy in Perception and Thinking. In: Gallagher, Shaun - Schmicking, Daniel (eds.): *Handbook of Phenomenology and Cognitive Science*. Heidelberg, Springer, 2010, 159-177.

Lodge, Guy: *A24 finds the zeitgeist and sets the trend': how a small indie producer came to dominate the Oscars*. <https://www.theguardian.com/film/2023/mar/11/a24-oscars-indie-producer-everything-everywhere-all-at-once> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)

McMahon, James: *How A24 Saved Horror*. <https://theface.com/culture/a24-horror-films-midsommar-hereditary-false-positive> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)

Merleau-Ponty, Maurice: *A filozófia dicsérete*. Ford. Sajó Sándor, Budapest, Európa, 2005.

Merleau-Ponty, Maurice: *Az észlelés fenomenológiája* Ford. Sajó Sándor. Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2020.

Merleau-Ponty, Maurice: Cézanne kételye. Ford. Szabó Zsigmond. *Enigma* 10, 1996, 76-99.

Nagy Tibor: *Mémesített művészfilmgyár. Az A24 stúdió felemelkedése és tündöklése*. <https://filmtett.ro/cikk/memesített-muveszfilmgyar-az-a24-studio> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)

Nietzsche, Friedrich: *A tragédia születése, avagy görögség és pesszimizmus*. Ford. Kurdi Imre. Budapest, Helikon Kiadó, 2019.

Nietzsche, Friedrich: *A vidám tudomány*. Ford. Óvári Csaba. Máriabesenyő, Attraktor, 2018.

Noheden, Kristoffer – Susik, Abigail (eds.): *Surrealism and film after 1945. Absolutely modern misteries*. Manchester, Manchester University Press, 2021.

Noheden, Kristoffer: *Surrealism, Cinema, and the Search for a New Myth*, Palgrave Macmillan, London, 2017.

Olay Csaba – Ullmann Tamás: *Kontinentális filozófia a XX. században*. Budapest, L'Harmattan, 2011.

Pálos Máté: Idomított kutyák (A görög újfilm). *Filmvilág* 2013/03.

Pápai Zsolt: Fekete alakok, sötét háttér előtt. A horror története 2/1. *Filmtett – Erdélyi filmes portál*, <https://www.filmtett.ro/cikk/662/a-horror-tortenete-2-1> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)

Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formatörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020.

Passeron, René: *A szürrealizmus enciklopédiája*. Ford. Balabán Péter. Corvina Kiadó, 1983.

Richardson, Michael: *Surrealism and Cinema*. Berg, Oxford – New-York, 2006.

Rosenbaum, Jonathan: *The Problem With Poetry*. <https://jonathanrosenbaum.net/2024/05/the-problem-with-poetry-leos-carax-tk/> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)

Schneller Dóra: Varázslat és film. In: *Metropolis* 2000/3 – Dada és Film. Antoin Artaud. <https://metropolis.org.hu/varazslat-es-film-1> (utolsó letöltés ideje: 2025.01.17.)

Schubert Gusztáv: Selyem és vér. *Filmvilág* 2018/12.

Simms, Antoin: *A24 and Post-Horror: A Metamodern Studio for a Metamodern Cycle?* *Imaginaires* 27 (2024), 46-70.

Szabó Z. Pál: *Lázadás a halál ellen*. Budapest, Áron Kiadó, 2003.
